

Planbureau voor de Leefomgeving

Brede welvaart en sturen op impact

Rol en werkzaamheden van de planbureaus

Sander de Bruyn

Even voorstellen

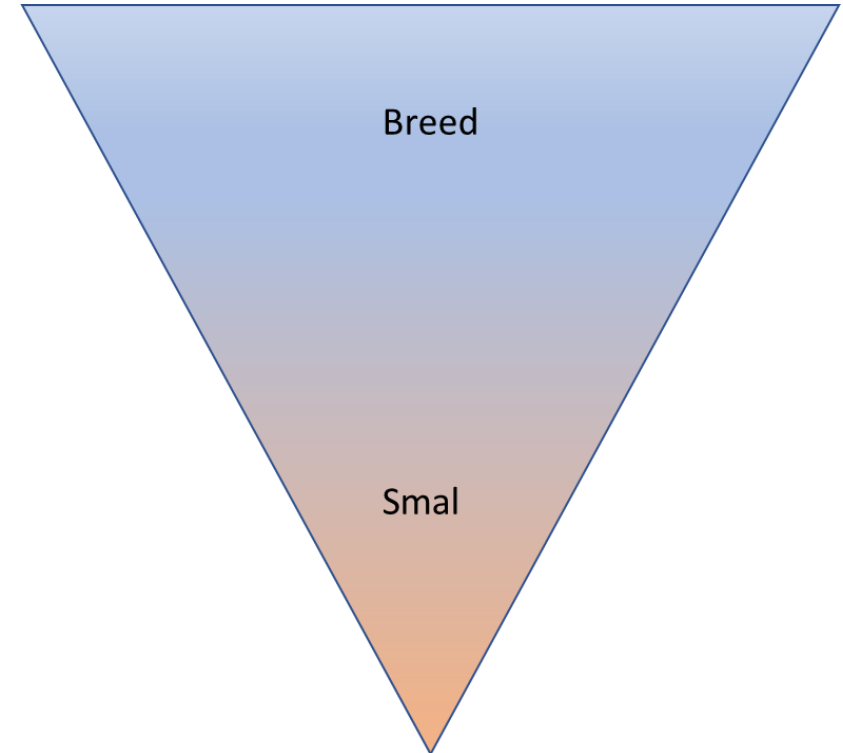
Sander de Bruyn,

- › Programmaleider Brede Welvaart PBL (PlanBureau voor de Leefomgeving)
- › Afgestudeerd als welvaartseconoom (1992)
- › Gepromoveerd als milieu-econoom (1999) op een proefschrift over degrowth
- › Gewerkt o.m. bij Vrije Universiteit, IIASA, IVM en CE Delft
- › Auteur van handboeken Schaduwprizen en Milieuprijzen en werkwijzers MKBA
- › Werkt nu samen met CPB en SCP aan “Verankering Brede Welvaart in de begroting”

Inhoud presentatie

- › Doel van sturen op impact
- › Afwegingskader Brede Welvaart: rollen
- › Afwegingskader Brede Welvaart: aspecten
- › Toepassingen in de praktijk

Sturen op impact (CoP)

Hoe krijgen we alle kosten en baten van beleid in beeld?

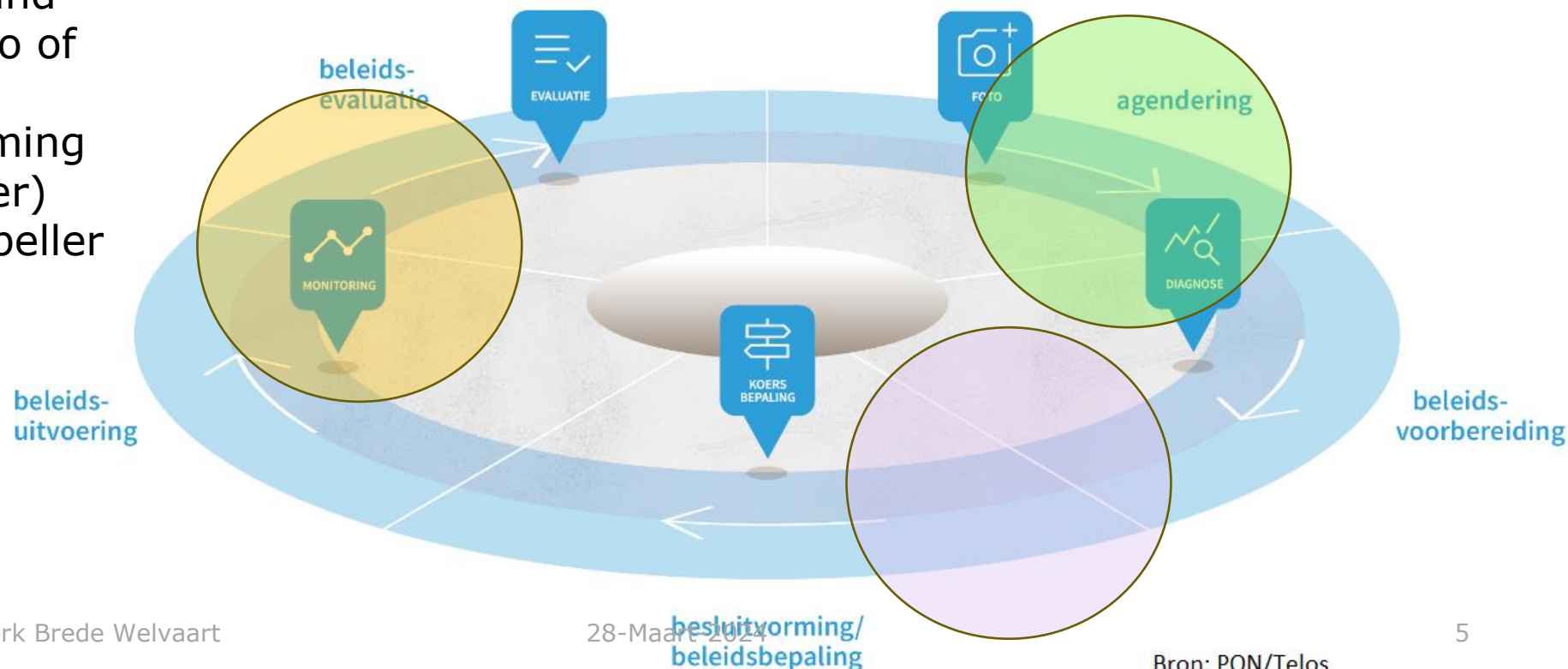
Het doel van de Community of Practice is om zicht krijgen op de manieren waarop overheden en organisaties sturen op de impact van hun beleid, en hoe ze handelen op het thema brede welvaart in de regio 'hier en nu', 'later' en 'elders'.

Brede welvaart kan een afwegingskader bieden om te sturen op de impact van het beleid (alle kosten en baten, hier en nu, later, elders)

Brede welvaartsafwegingskader

3 Rollen van brede welvaart in een afwegingskader:

1. Thermometer: Als stand van zaken in een regio of land;
2. Richtsnoer bij de vorming van beleid (weermaker)
3. Barometer: als voorspeller (en evaluatie) van beleidsplannen

Rol 1: Meten van brede welvaart (thermometer)

- › Hoe staat het ervoor met brede welvaart en hoe ontwikkelt brede welvaart zich door de tijd heen;

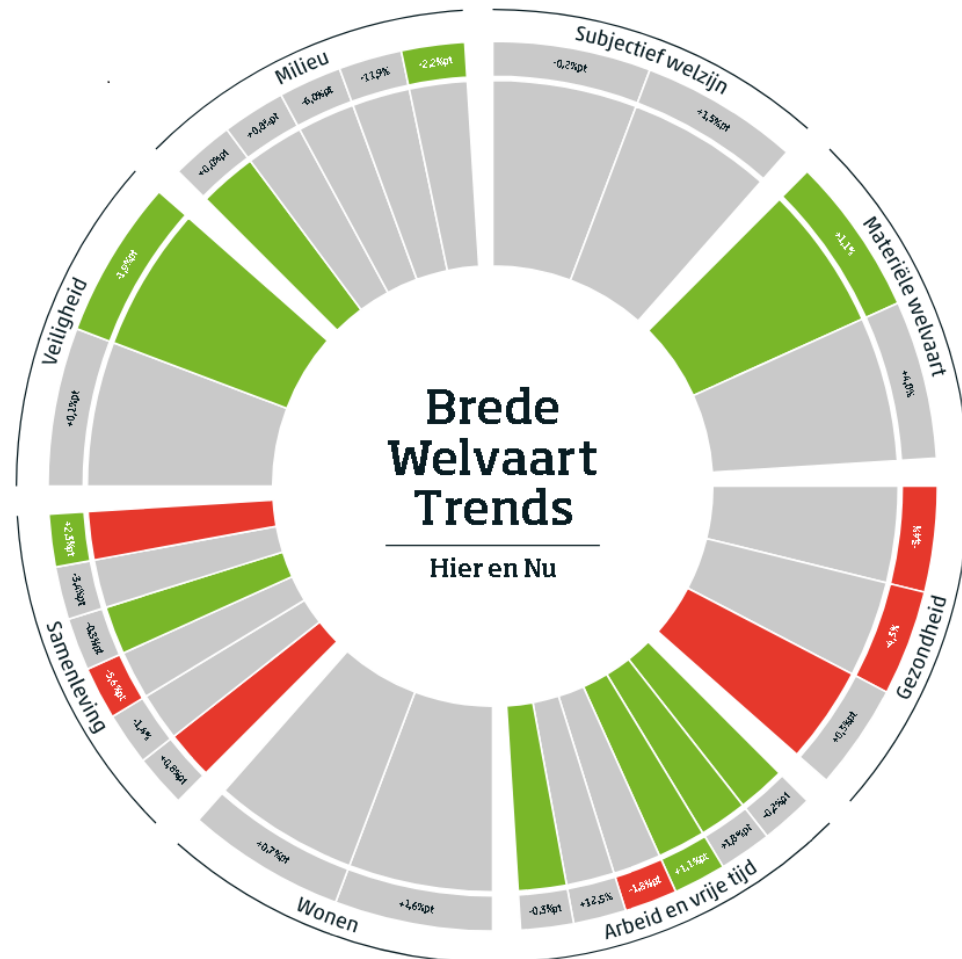

Vragen:

- *Wat is belangrijk om te meten?* Brede welvaartsthema's en dimensies
- *Hoe staat het ermee?* Ontwikkeling door de tijd heen, ivgl met andere regio's
- *Hoe wordt dit gewaardeerd?* positief, negatief, ordinaal, genormaliseerde indexcijfers, multicriteria-analyse, monetair

Bv thermometer: Monitor BW +SDGs

Brede-welvaartrends en SDG's (BWT): hier en nu

“De brede welvaart ‘hier en nu’ heeft zich in de trendperiode (2015-2022) overwegend positief ontwikkeld”

8 indicatoren positief en 3 negatief

Bron: CBS, 2023

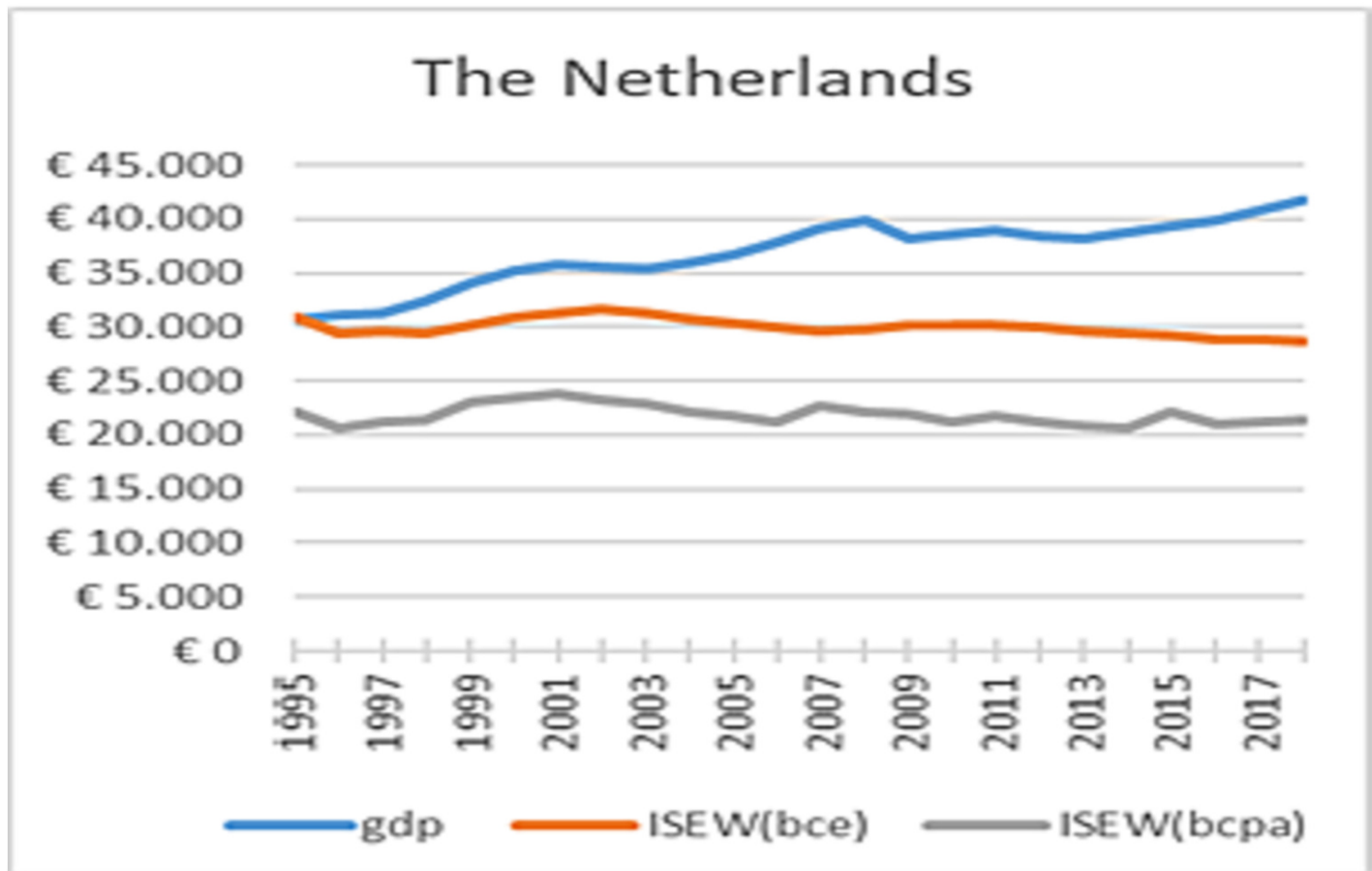

Bv thermometer: SCO (SCP, 2024)

	indicator	toelichting	NL binnen Europa	ontwikkeling sinds 2017
opleiding en inkomen	opleiding	Nederland behoort tot de landen waar een groot deel van de 25-34-jarigen een hbo-/wo-bachelor of master afrondde. Maar de vaardigheden van leerlingen zijn gemiddeld (natuurwetenschappen), bovengemiddeld (wiskunde) of laag (lezen).		
	voortijdig schoolverlaten	Het aandeel leerlingen dat de school verlaat zonder een startkwalificatie ligt in Nederland onder het gemiddelde.		
	besteedbaar inkomen	Nederland behoort tot de drie Europese landen met de hoogste koopkracht.		
	armoede	Het aandeel mensen in armoede ligt in Nederland iets onder het Europese gemiddelde.		
welzijn en gezondheid	tevredenheid met leven	Als het gaat om hun eigen leven, behoren Nederlanders tot de meest tevreden Europeanen.		
	mentale gezondheid	Met betrekking tot psychische klachten neemt Nederland een middenpositie in.		
	eenzaamheid	In Nederland komt minder eenzaamheid voor dan in de meeste andere Europese landen.		
	ervaren gezondheid	In ervaren gezondheid behoren Nederlanders tot de middengroep.		
brede participatie	betaalde arbeid	Aandeel Nederlanders met betaald werk hoogste van EU, maar ook de kortste werkweek		
	leven lang leren	Nederland behoren tot de drie Europese landen waar werknemers het vaakst deelnemen aan scholing.		
	mantelzorg	Cijfers ontbreken.		

	indicator	toelichting	NL binnen Europa	ontwikkeling sinds 2017
brede participatie	vrijwilligerswerk	Nederland behoort tot de drie Europese landen waar het meest vrijwilligerswerk wordt gedaan.		
	combinatiedruk	Nederlanders zijn meer dan gemiddeld in Europa tevreden over de vrije tijd die ze hebben.		
sociale samenhang	binding met Nederland en Nederlanders	Nederland neemt een middenpositie in, zowel in ervaren trots als in de bereidheid om voor het eigen land te vechten.		
	eenzijdige leefwerelden	Afgaand op verschillende studies lijkt sociaal-economische segregatie in Nederland onder het gemiddelde.		
	sociale samenhang in de buurt	Cijfers ontbreken.		
	algemeen sociaal vertrouwen	In vergelijking met andere EU-landen is het sociaal vertrouwen in Nederland hoog.		
	ervaren discriminatie	Verschillende onderzoeken tonen een wisselend beeld van de mate waarin discriminatie in Nederland voorkomt.		
	sociaal kapitaal	Cijfers ontbreken.		
relatie burger-overheid	politieke legitimiteit	Cijfers ontbreken.		
	politiek vertrouwen	Het vertrouwen in de politiek is in Nederland hoger dan in de meeste andere EU-landen.		

Bv thermometer: Index Sust.Ec.Welfare/SCO

Van der Slycken, J., & Bleys, B. (2024). Is Europe faring well with growth? Evidence from a welfare comparison in the EU-15 (1995–2018). *ECOLOGICAL ECONOMICS*, 217.

<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2023.108054>

ISEW-bce = alleen milieu-impacts in NL;
ISEW-bcpa = inclusief impacts elders in de wereld + verandering in capital stocks

Rol 2: Maken van beleid op brede welvaart

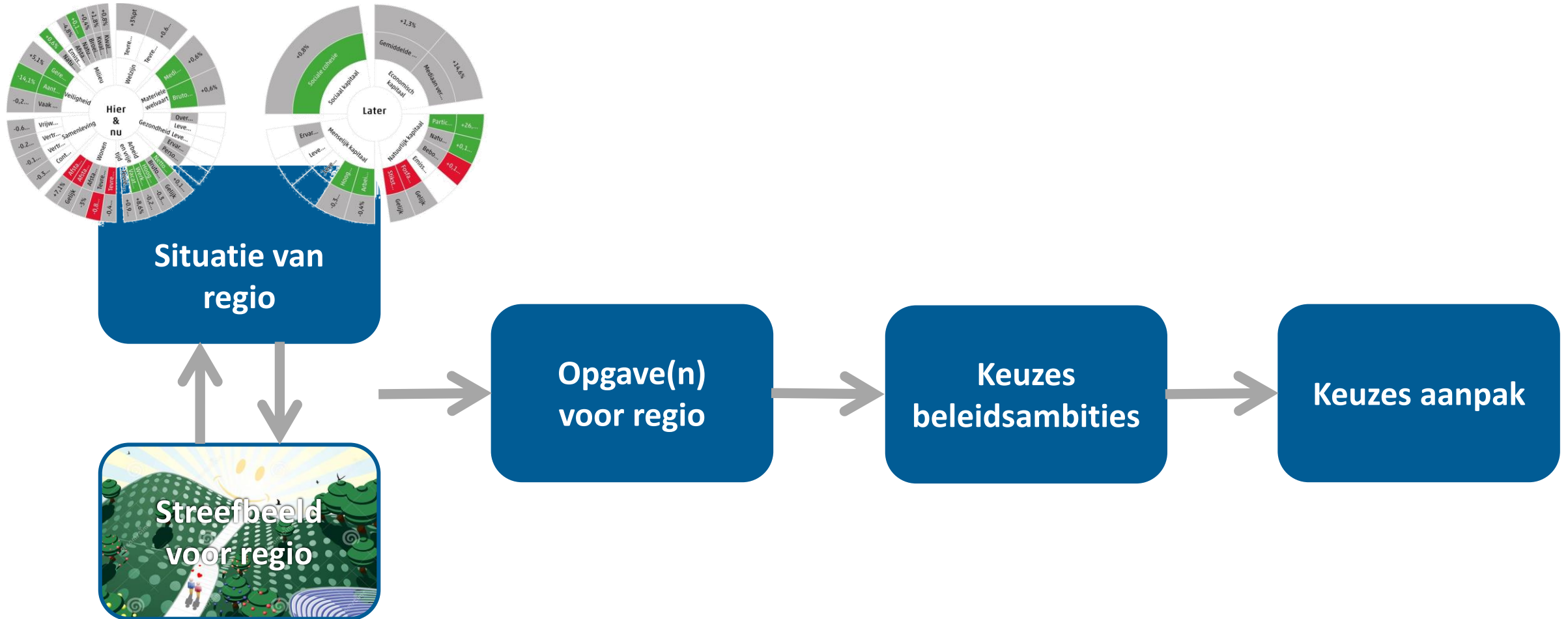
- › PBL: Brede welvaart in de regio (2019-'22)
- › Stappen uiteengezet hoe brede welvaart kan worden meegenomen bij beleidsafwegingen bij regionaal ontwikkelingsbeleid

Vragen:

- *Wat is het streefbeeld? overkoepelend doel, welke samenleving willen we?*
- *Welke verdeling is wenselijk? Hoe denken we na over ongelijkheid van regio's of tussen mensen*
- *Breed beschouwen! welke aspecten, trade-offs en neveneffecten zijn van belang*

Voorbeeld: Stappenplan BW in de regio

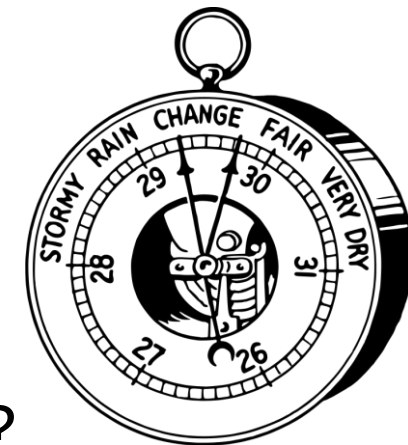

Beleidskompas

Voorbeeld stappenplan: Beleidskompas

Rol 3: Barometer

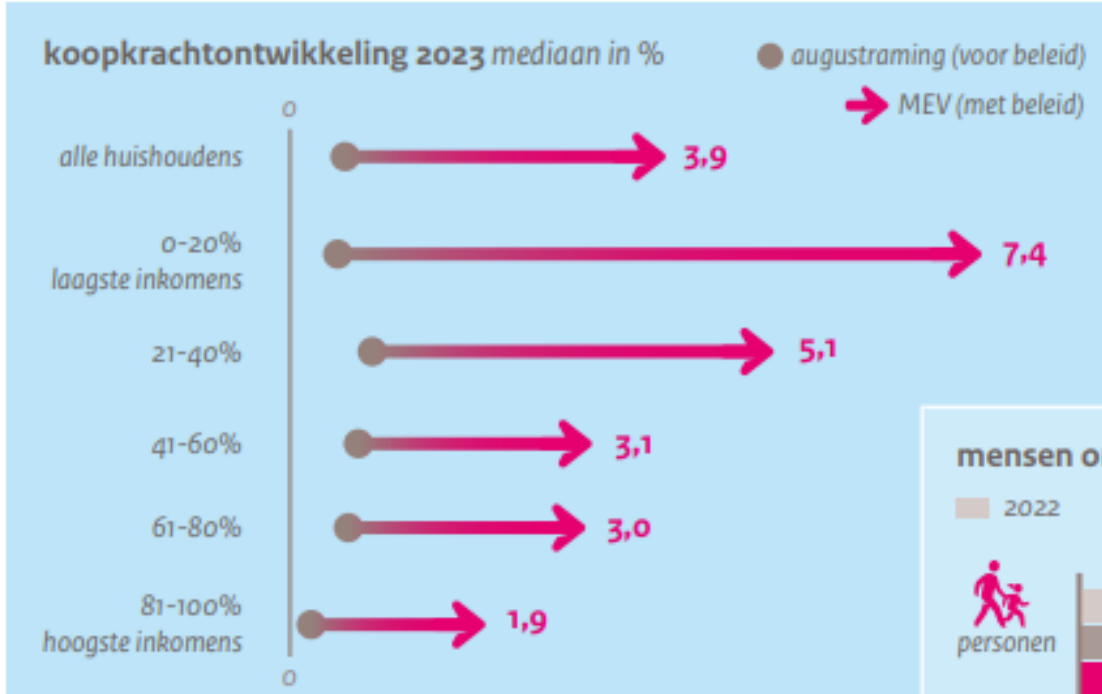
- › Wat zijn de (neven)effecten van beleid op brede welvaart?
- › Licht in verlengde van MKBA maar beschouwt breder

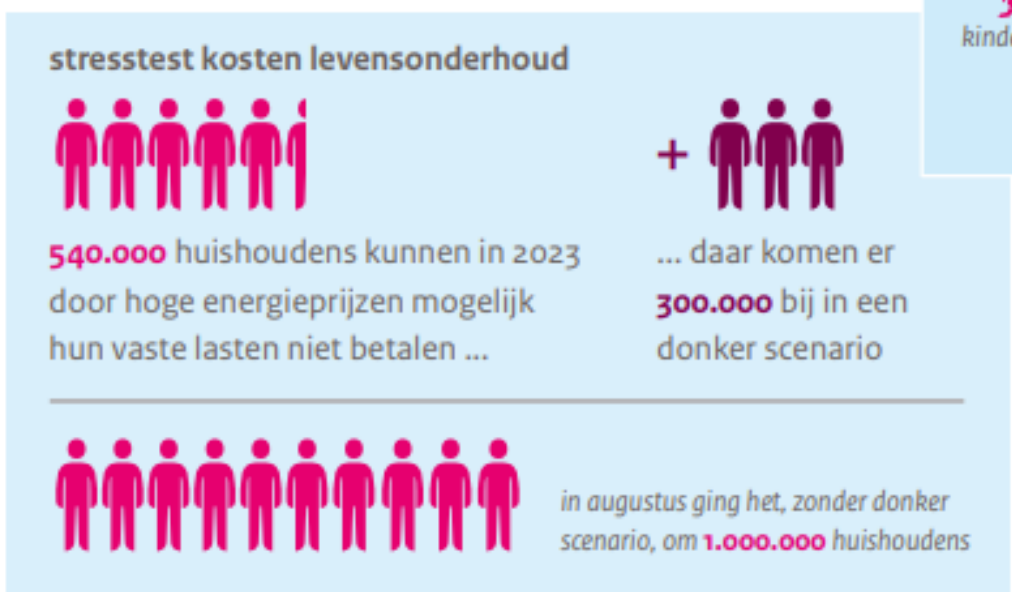
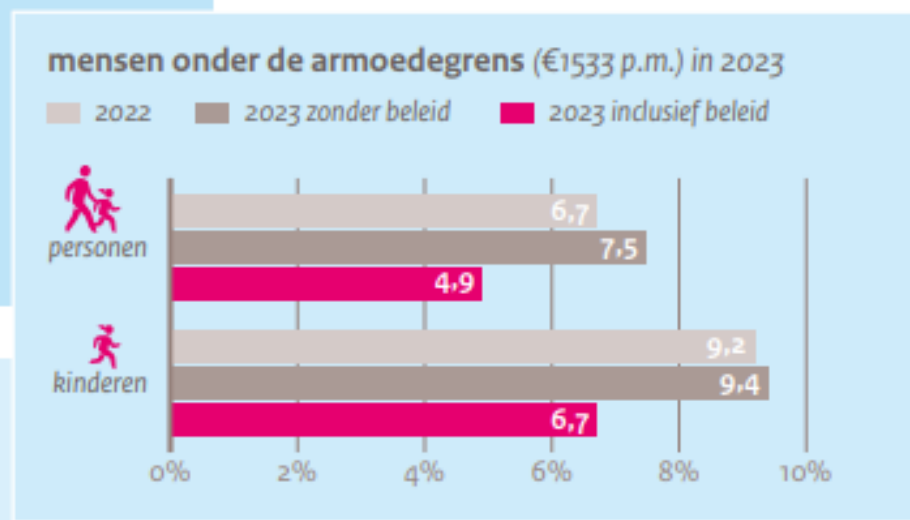
Vragen:

- *Welke effecten zijn van belang voor de welvaart? Brede welvaartsthema's en dimensies*
- *Waar zitten knelpunten, synergieën en afruilen? Schaarste*
- *Hoe waarderen we deze effecten? positief, negatief, ordinaal, genormaliseerde indexcijfers, multicriteria-analyse, monetair*

Voorbeeld barometer: MEV

← In doorsnee neemt de koopkracht dit jaar af met 6,8%. Nieuw beleid in de Miljoenennota leidt in 2023 tot sterker herstel dan de verwachting was in augustus. Wel zijn de maatregelen grotendeels tijdelijk

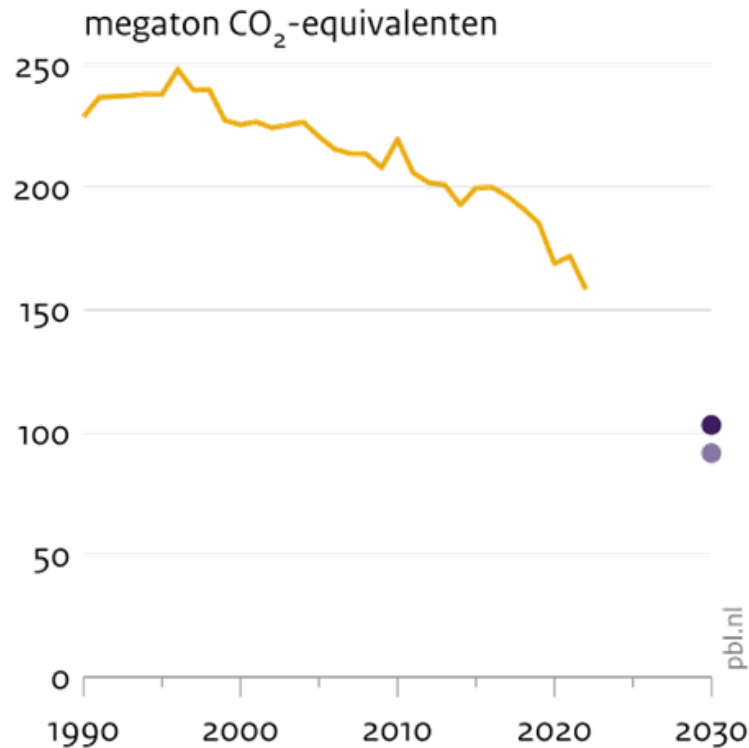
← Naast de koopkracht is de ontwikkeling van het aantal mensen onder de armoedegrens in beeld gebracht. Op verzoek van de Tweede Kamer is tevens opnieuw een stresstest uitgevoerd naar de kosten van levensonderhoud

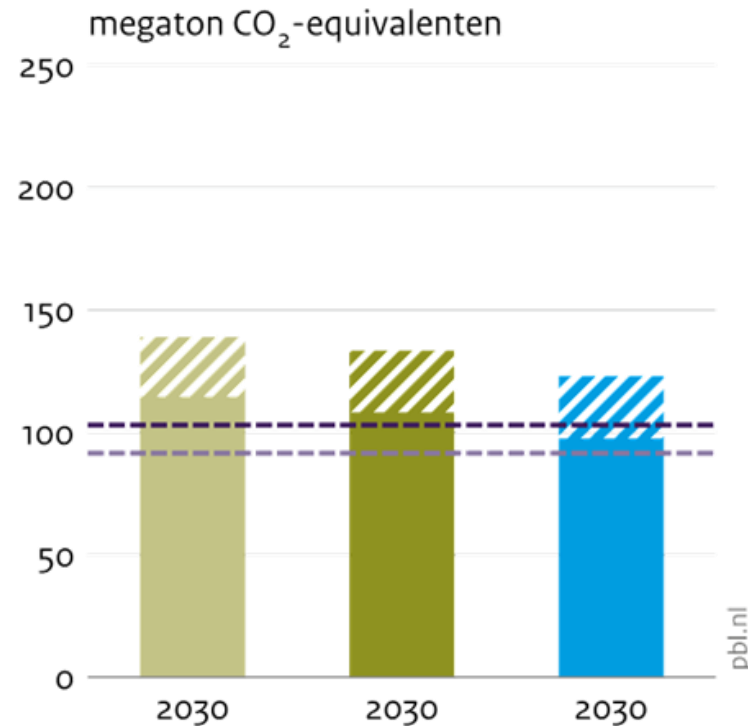
Voorbeeld barometer: KEV

Nationale broeikasgasemissie en doelen

Realisatie

Raming 2030

— Realisatie

Raming

- KEV 2022 Vastgesteld en voorgenomen beleid
- KEV 2022 Vastgesteld, voorgenomen en deel geagendeerd beleid met inschatting
- KEV 2023 Vastgesteld, voorgenomen en deel geagendeerd beleid met inschatting

Waarvan:

Bandbreedte

Doel 2030

- Streefdoel 55% reductie
- Richtdoel 60% reductie

Planbureau voor de Leefomgeving

Welke aspecten zijn van belang voor brede welvaart?

Aspecten: brede welvaartsthema's en dimensies

Wat nemen we mee bij BW afwegingskader?

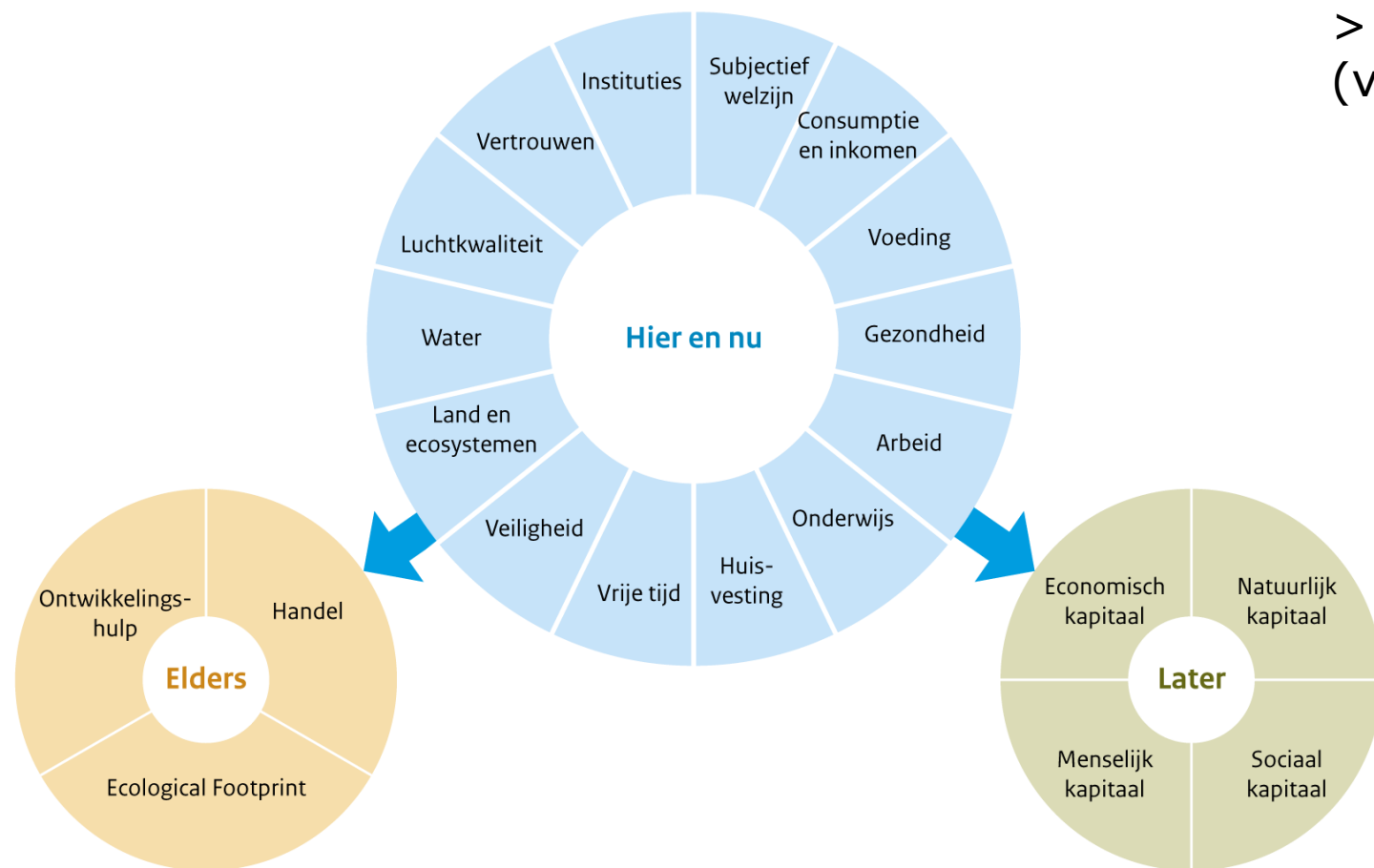
- › Is belangrijk voor elk van de 3 rollen voor BW

3 Benaderingen:

1. Op basis van voorkeuren van mensen (Bv. stated en revealed preferences)
2. Op basis van normen of politieke afspraken (Bv. SDGs; mensenrechten)
3. Op basis van expert views

CES Recommendations

CES aanbevelingen voor meten brede welvaart

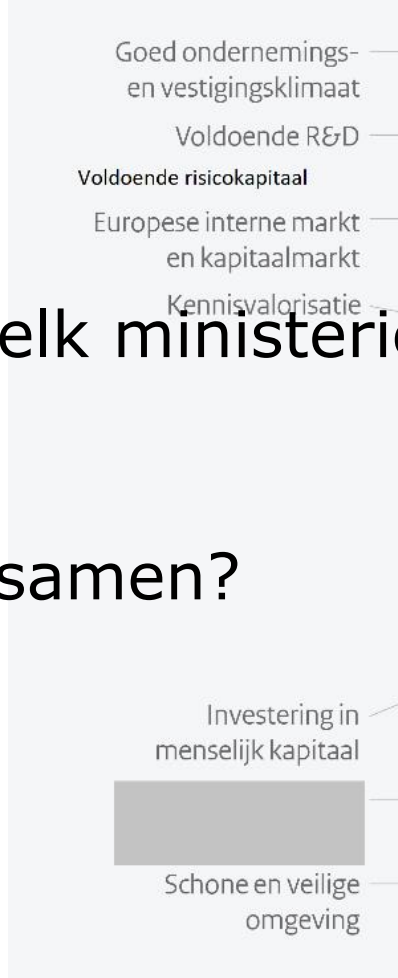
> Op basis van literatuurreview (voorkeuren) en expert judgements

In de praktijk verschillende invulling

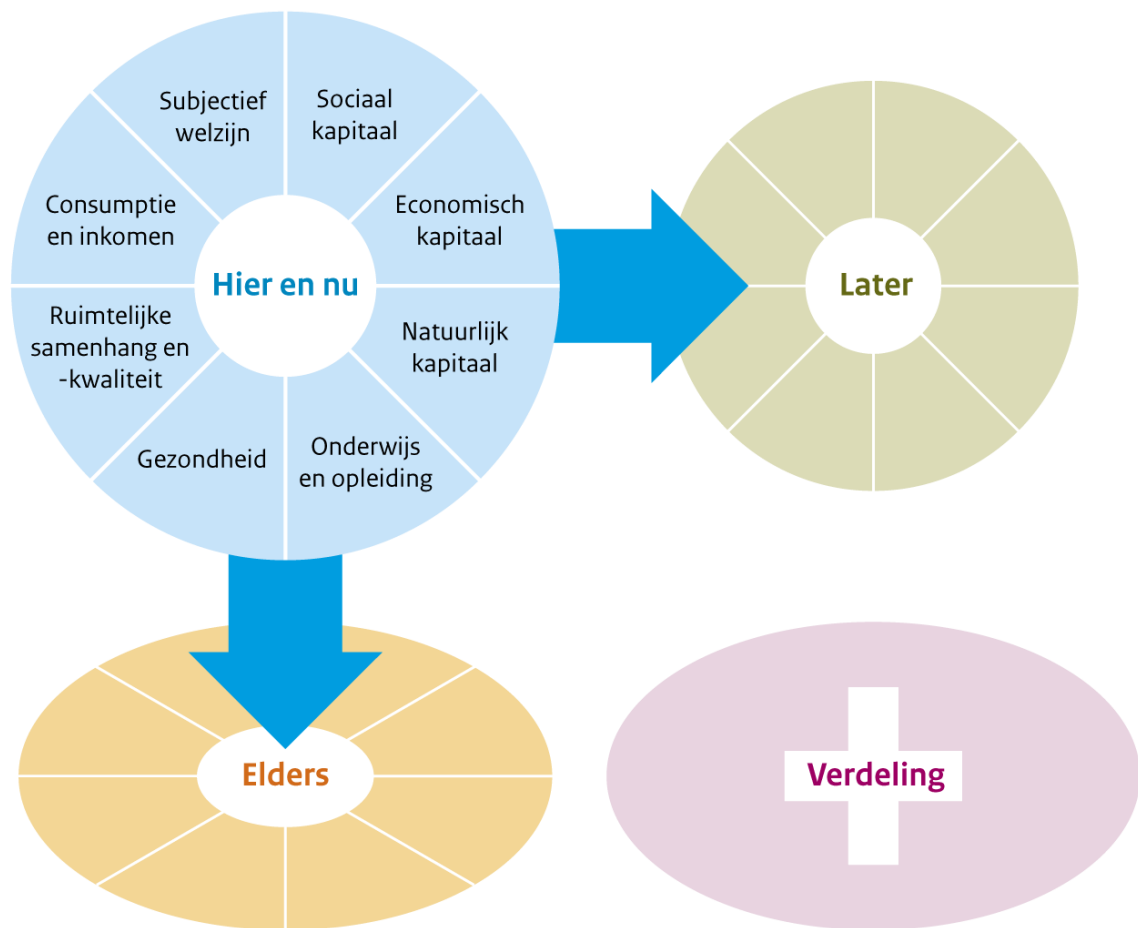
Bijvoorbeeld: departementale benaderingen brede welvaart

- Ministerie IenW
- Ministerie EZK
- Factsheets CBS voor elk ministerie
- Vraag: waar komt dit samen?
 - Coalitie-akkoord?
 - Begroting?

Visie en indeling 3 planbureaus

Contouren van brede welvaart

- Integrale blik
- CES recommendations vertaald in werkvelden (thema's)
- Elk van deze werkvelden wordt de komende jaren geoperationaliseerd
- Werkvelden sluiten aan bij werkvelden van de planbureaus

Werkzaamheden dit jaar

(1) Toepassing op beleidsdossiers

- > April/Mei 2024: toepassing Nationaal Isolatieprogramma
- > Begin 2025: Toepassing bestaanszekerheid en bredere blik energietransitie

(2) Ontwikkeling methodologie langs de 8 thema's.

- > Interne projecten >> Publicatie position papers
- > Integratie van de diverse thema's

(3) Reflecties op de Miljoenennota

- > Groeimodel (2024 is minder uitgebreid dan 2025)

(4) Voortgangsrapportage (2024)

Andere praktijkvoorbeelden bij sturen op impact

1. MKBAs
2. Aanbesteding

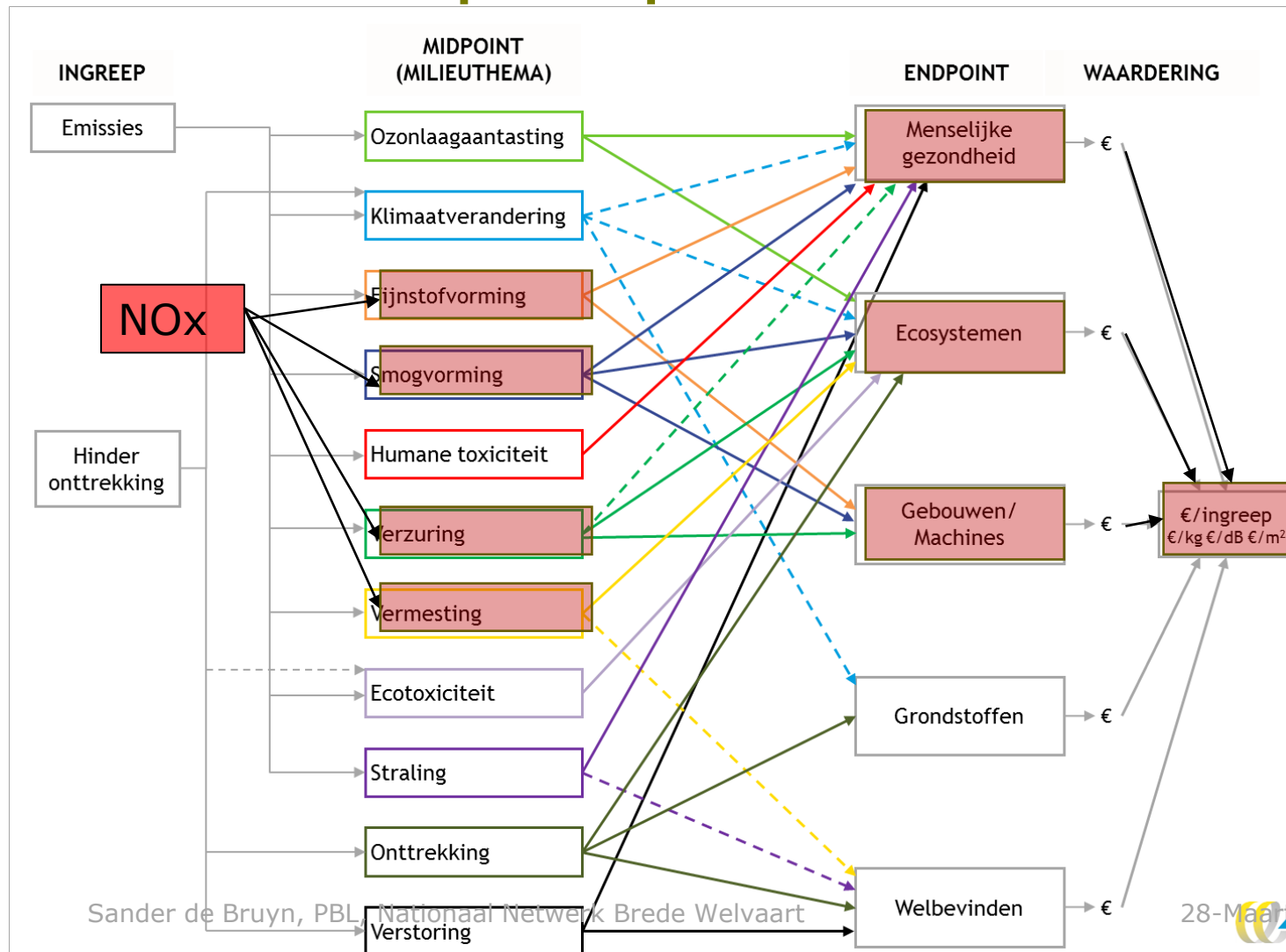

Sturen op impact: voorbeeld MKBA

Kosten en baten	Welk scenario?	
	Lage groei	Hoge groei
Financiële kosten: investeringen, beheer en onderhoud	-838	-840
1. Reistijdbaten	256	1085
2. Verkeersveiligheid	-37	-133
3. Luchtkwaliteit	-5	-11
4. Klimaat: CO2 emissies	-7	-16
5. Geluid	-2	-1
6. Accijnsen	106	253
7. Agglomeratie-effecten	38	163
Saldo gemonetariseerde kosten en baten	-489	500
8. P.M. Natuur	- ?	- ?

Sturen op impact: voorbeeld milieuprijzen

- Transparante methode en kwantificering van de welvaartsverliezen door milieuschade
- 5 welvaartsdimensies waar milieuvervuiling impact op heeft (CE Delft, 2023);
- Uniforme maatstaf: alles monetariseren

Sturen op impact: milieuprijzen in aanbesteding

- > Methode wordt gebruikt in Dubocalc (RWS)
- > Provincies en gemeenten onderzoeken mogelijkheden voor vergroten rol milieuprijzen bij aanbestedingen (vooral CO₂)

Als informatie-instrument

- Inzicht in CO₂ intensieve producten
- Key performance indicatoren

Als criterium in beoordeling

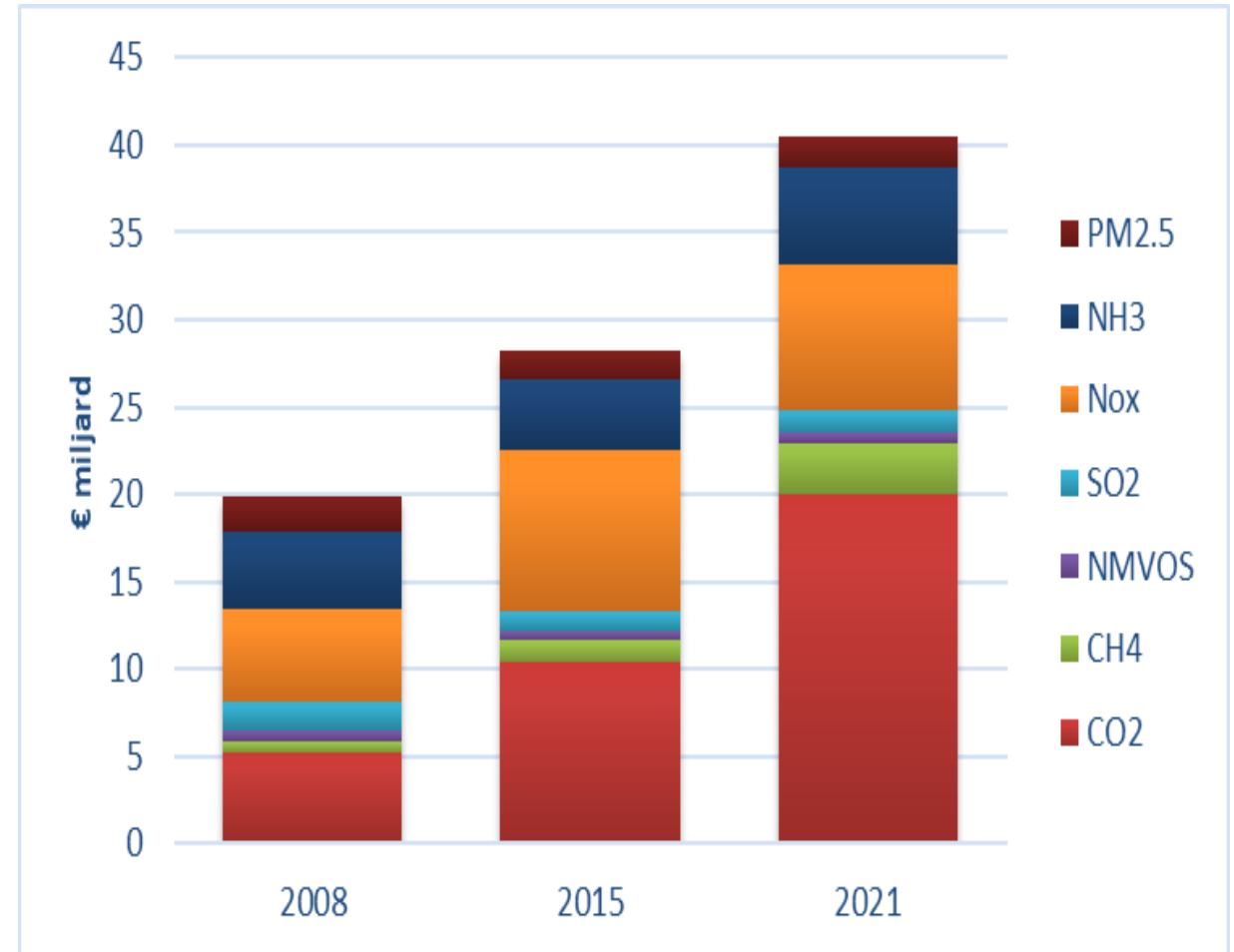
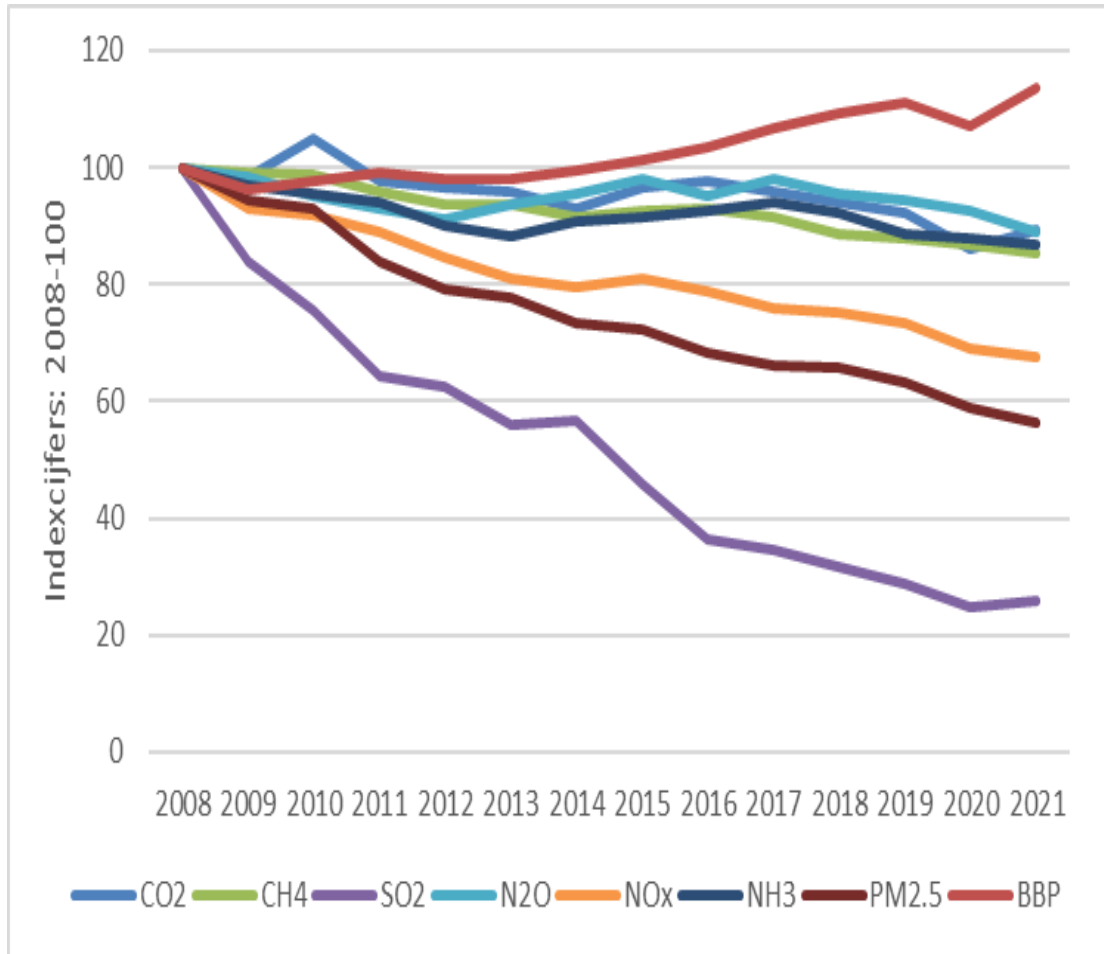
- Gunnen op waarde
- Gunnen op CO₂-inclusieve prijs

Als sturingsinstrument

- Interne verrekenprijzen
- Fondsvorming

Welvaartsimplicaties milieuprijzen

Conclusies en aandachtspunten

- › Wees bewust dat een afwegingskader op brede welvaart op verschillende momenten in de beleidscyclus kan worden ingezet;
- › Hou voorkeuren van mensen in beeld en besef dat deze veranderen onder schaarste;
- › Brede welvaartsoverwegingen kunnen ook praktisch worden toegepast in MKBAs en aanbestedingen. Maar erken beperkingen van deze instrumenten;

Bedankt!

Programmaleiders brede welvaart planbureaus:

Stefan Thewissen (s.h.thewissen@cpb.nl)

Jeroen Boelhouwer (j.boelhouwer@scp.nl)

Sander de Bruyn (sander.debruyn@pb.nl)

Brede welvaart in de regio

Emil Evenhuis (emil.evenhuis@pbl.nl)

Bronvermelding gebruikte illustraties

Pagina	Vermelding
	5PON/Telos
	7CBS, 2023. Monitor BW en SDGs
	8SCP, 2024. Sociaal Culturele Ontwikkelingen
	9Van der Slycken, J., & Bleys, B. (2024). Is Europe faring well with growth? Evidence from a welfare comparison in the EU-15 (1995–2018). ECOLOGICAL ECONOMICS, 217. https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2023.108054
	10Beeldbank Rijk
	11CBS, 2023. Regionale monitor BW
	12Rijksoverheid: https://www.grenzeloossamenwerken.nl/publicaties/afbeeldingen/2023/04/6/schema-beleidskompas
	13Wikimedia
	14CPB, Macro Economische Verkenningen, 2022
	18PBL, Klimaat en energieverkenning 2023
	19CBS. Factsheets Brede Welvaart; Ministerie van EZ; Ministerie van IenW
	22Rijkswaterstaat; Decisio, 2014. MKBA Ring Utrecht
	23CE Delft: CO2 prijzen bij inkopen en aanbesteden, 2020
	24CE Delft: Handboek Milieuprijzen, 2023

